

TASKFORCE

NALEVING LEEFTIJDGRENNS TABAK

RAPPORTAGE RESULTATEN WAVE 1

1 JANUARI 2016

Inleiding

Op 1 januari 2014 is de wettelijke leeftijdsgrens voor tabaksverkoop verhoogd van 16 naar 18 jaar. Uit verschillende onderzoeken, zoals in voorjaar 2015 door Nuchter Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen, blijkt dat de naleving van deze leeftijdsgrens onvoldoende is.

Dit is onaanvaardbaar voor de betrokken verkooppunten en de branches. De brancheorganisaties NSO, BETA, BOVAG, VNPI en TZN hebben daarom – met (financiële) steun van de tabaksfabrikanten – de Taskforce Naleving Leeftijdsgrens Tabak (TNLT) opgericht. TNLT wil bijdragen aan een aanzienlijke verbetering van de naleving aan de toonbank bij de ruim 30.000 tabaksverkooppunten in Nederland op zo kort mogelijke termijn.

Mystery shoppers

De kern van de aanpak van TNLT is het verrichten van een groot aantal controles op de naleving van de leeftijdsgrens. Mystery shoppers bezoeken tabak- & gemakzaken, benzinestations en overige zaken zoals supermarkten en horeca meerdere keren per jaar. De uitkomsten hiervan gaan naar de bij TNLT aangesloten brancheorganisaties of commerciële organisaties, die een effectieve terugkoppeling naar de betrokken verkooppunten verzorgen.

TNLT zal tot juni 2016 in drie golven (waves) in totaal zo'n 14.000 mystery shop bezoeken uitvoeren met de inzet van onderzoeksbureau Panteia. De eerste wave vond plaats in november-december 2015 en bestond uit ruim 4.000 bezoeken door 18- en 19-jarige mystery shoppers. In januari-februari 2016 volgt de tweede wave met wederom zo'n 4.000 bezoeken door 18- en 19-jarige mystery shoppers, aangevuld met 1.000 mystery shop bezoeken door 17-jarigen. In maart-april volgt de derde wave.

Resultaten eerste wave

In de eerste wave zijn in totaal 4.108 tabaksverkooppunten bezocht. Hiervan kon, omdat sommige zaken gesloten waren of geen tabak meer op voorraad hadden, bij 3.892 een aankoop worden gedaan. Het ging om alle 1.586 tabak- & gemakzaken en alle 2.060 benzinestations in Nederland plus een steekproef in 246 overige zaken. Het nalevingspercentage van alle aankopen in de eerste wave is 58. Bij 64% van de aankopen vraagt de verkoopmedewerker wel om een ID, maar bij 6% vindt geen controle plaats. Het nalevingspercentage is het hoogst bij de tabak- & gemakzaken. Zij scoren 63% goede naleving, gevolgd door de benzinestations met 57%. Het nalevingspercentage is het laagst bij de overige zaken, namelijk 30.

Conclusies

Op basis van deze resultaten trekt TNLT vier hoofdconclusies.

1. Het lijkt evident dat de inspanningen van overheid en tabakssector hebben geleid tot een significant betere naleving van de vergewisplicht bij tabaksverkoop. Immers, het nalevingspercentage bij het onderzoek van Nuchter in voorjaar 2015 was 32,4.
2. De verbetering van de naleving is een zaak van geleidelijke mentaliteitsverandering. Dit wordt het best geïllustreerd door de cijfers van de NSO-leden. NSO kent namelijk al sinds 2013 een mystery shop programma vergelijkbaar met dat van TNLT. Deze aanpak leidt ontegenzeggelijk tot steeds beter wordende nalevingscijfers.
3. Een aantal factoren heeft significante invloed op de naleving van de leeftijdsgrens.
  - Regionale verschillen: een lager nalevingspercentage in Amsterdam, Den Haag en het Zuiden dan het gemiddelde en een hogere score in bijvoorbeeld Noord-Holland, Zuid-Holland en provincie Utrecht;
  - Verschillen bij mannelijke en vrouwelijke (ver-)kopers. In tabak & gemak een hogere score van vrouwelijke verkopers – jong en middelbare leeftijd - op doordeweekse dagen en een lagere score bij mannelijke verkopers op maandag. Bij benzinestations een hogere score van vrouwelijke verkopers van gemiddelde leeftijd en in de weekenden een lagere score bij mannelijke verkopers van middelbare leeftijd;
  - Betere score van verkooppunten met een hoge organisatiegraad en verkooppunten die zijn aangesloten bij een samenwerkingsverband of een commerciële organisatie; lagere score van individuele verkooppunten en/of verkooppunten met een lage organisatiegraad;
4. De winkels in de categorie “overige zaken” laten overduidelijk de slechtste naleving laten zien. Ook blijkt daar, bij voorbeeld in de vorm van het nauwelijks aanwezig zijn van zichtbaar NIX18-uitingen, substantieel minder aandacht voor de leeftijdsgrens te zijn. Niet duidelijk communiceren leidt dus tot een slechtere naleving van de leeftijdsgrens.

Tot slot

TNLT meent dat de uitkomsten van de waves handvatten bieden voor het verbeteren van de bestaande voorlichtings- en trainingsprogramma's die branche- en verkooporganisaties voor ondernemers, bedrijfsleiders en werknemers hebben. Dat geldt niet alleen voor de deelnemende organisaties in TNLT, maar ook voor andere branche- en verkooporganisaties die leeftijdsgebonden producten verkopen.